

บทบาทเจ้าหน้าที่ศุลกากรกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน กรณีศึกษา สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง*

วรรณภา ยามา**

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาการเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่ศุลกากรกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนและสิ่งที่กรมศุลกากรต้องพัฒนาในด้านต่าง ๆ เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง กรมศุลกากร ใช้วิธีวิจัยเอกสาร และวิจัยสนาม เก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หรือแบบเป็นทางการต่อกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักวิชาการศุลกากรเชี่ยวชาญพิเศษ นักวิชาการศุลกากรชำนาญการ และนักวิชาการศุลกากรปฏิบัติการ จำนวน 5 คน ผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ต้องพัฒนาศักยภาพด้านภาษาต่างประเทศ ด้านเทคโนโลยี กรมศุลกากรต้องปรับโครงสร้างองค์กรเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

คำสำคัญ: บทบาทเจ้าหน้าที่ศุลกากรกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

บทนำ

กรมศุลกากรได้ประกาศจัดตั้งเป็น "ด้านศุลกากรแหลมฉบัง" ภายใต้การบังคับบัญชาของสำนักงานศุลกากรภาคที่ 1 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงกลไกการขนส่งทางน้ำ และผลักดันให้ประเทศไทยก้าวสู่มิติใหม่แห่งระบบการขนส่งระหว่างประเทศที่มีความเป็นสากล นับเป็นการกระจายความเจริญสู่ภาคตะวันออกอย่างแท้จริง รับผิดชอบในเขตพื้นที่จังหวัดชลบุรี ยกเว้นอำเภอสัตหีบ มีผู้ประกอบการท่าเรือ ท่าเรือเอกชน เขตปลอดอากร เขตประกอบการเสรี (เขตอุตสาหกรรมส่งออก) คลังสินค้าทัณฑ์บน คลังสินค้าอันตราย คลังซ่อมสร้างเรือ และที่ทอดเรือภายนอก

*บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระเรื่อง บทบาทเจ้าหน้าที่ศุลกากรกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน กรณีศึกษา สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง

**นักศึกษาลัทธิสุตวรรษที่ ๒๐ ภาควิชาการศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผู้วิจัยซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ศุลกากรที่ปฏิบัติงานด้านการตรวจปล่อยสินค้านำเข้าและส่งออก สำนักงานศุลกากรแหลมฉบังจึงมีความสนใจที่จะศึกษา บทบาทเจ้าหน้าที่ศุลกากรกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เพื่อนำผลการศึกษาไปเป็นข้อมูลในการปรับปรุงแนวทางการเตรียมความพร้อมของกรมศุลกากรเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของนโยบายของรัฐบาลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสำรวจความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับ ประชาคมอาเซียน ศึกษาการเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่ศุลกากร และสิ่งที่กรมศุลกากรต้องพัฒนาเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ปัญหาและอุปสรรคในการเตรียมความพร้อมและเสนอแนะแนวทางการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยจะศึกษาเฉพาะสำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง
ขอบเขตด้านเนื้อหา จะศึกษาเฉพาะการเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่ศุลกากรกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และสิ่งที่กรมศุลกากรต้องพัฒนาในด้านต่างๆ เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของสำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้ทราบถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน การเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่ศุลกากรและสิ่งที่กรมศุลกากรต้องพัฒนาเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ปัญหาและอุปสรรคในการเตรียมความพร้อมและขอเสนอแนะการเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่ศุลกากรเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

วิเชียร วิทย์อุดม (2551, หน้า 119-125) กล่าวว่า การบริหารราชการรูปแบบเดิมๆ ไปสู่รูปแบบใหม่ๆ หรือการปรับเปลี่ยนจากการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (อนาคต) นั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปรับกระบวนการของข้าราชการใหม่ทั้งหมด

การปรับกระบวนการทัศน์ใหม่โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและให้บริการประชาชนเพิ่มมากขึ้น ก็ถือว่าเป็นจุดแปรผันที่สำคัญที่นำไปสู่การปรับกระบวนการทัศน์ในการบริหารราชการแบบใหม่

วิชัย โสสุวรรณจินดา(2555, หน้า 1)กล่าวว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ เป็น กระบวนการต่อเนื่องในการกำหนดภารกิจและเป้าประสงค์ขององค์กร ภายใต้บริบทของสิ่งแวดล้อมภายนอกองค์กร โดยรวมถึง การกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสม การปฏิบัติตามกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ และการใช้อำนาจหน้าที่ในการควบคุมกลยุทธ์ เพื่อให้มั่นใจว่า กลยุทธ์ขององค์กรที่นำมาใช้สามารถนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2549) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเปรียบเทียบการปฏิรูปการศึกษาของประเทศในกลุ่มอาเซียน ซึ่งเป็นการศึกษาความก้าวหน้าของการปฏิรูปการศึกษาของประเทศในกลุ่มอาเซียน และเพื่อสำรวจแนวทางการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาความเข้มแข็งทางการศึกษาของประเทศในกลุ่มอาเซียน ผลการศึกษาพบว่า ประเทศอาเซียนทุกประเทศให้ความสำคัญกับการพัฒนาการศึกษาของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการที่จำทำให้การศึกษานั้นมีส่วนสำคัญในการทำให้ประเทศมีการพัฒนาการทางเศรษฐกิจที่ก้าวหน้ามากขึ้น

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพิษณุโลก (2555) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ "การพัฒนาบุคลากรและเครือข่ายทางวัฒนธรรมเพื่อการก้าวสู่ความเป็นประชาคมอาเซียนของจังหวัดพิษณุโลก" ซึ่งเป็นการศึกษาเพื่อสำรวจความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนของบุคลากรและเครือข่ายทางวัฒนธรรมของจังหวัดพิษณุโลก เพื่อให้ทราบอุปสรรคและปัญหาในการขับเคลื่อนงานทางด้านวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน พบว่าบุคลากรและเครือข่ายวัฒนธรรมมีระดับความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนอยู่ในระดับที่ไม่มากนักและยังต้องศึกษาหรือเรียนรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนอย่างสม่ำเสมอ

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัย 2 วิธีคือวิธีวิจัยเอกสารและวิธีวิจัยสนามซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร(Documentary Research) เป็นการศึกษาค้นคว้า การวิเคราะห์ และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ ตำรา วารสาร รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสารการอบรม แผนปฏิบัติการของกรมศิลปากร เป็นต้น เพื่อนำมาเป็นกระบวนการตัดสินใจในการกำหนด "กรอบแนวคิด" ของการศึกษานี้

2. การวิจัยสนาม (Field Research) หรือการวิจัยแบบมีส่วนร่วม(Participant Observation) หรือวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างหรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Structured interview of formal interview) โดยการสัมภาษณ์ผู้ใดก็จะใช้คำถามสัมภาษณ์แบบเดียวกัน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการวิจัยในเรื่องที่ศึกษานี้ หมายถึง เจ้าหน้าที่บุคลากรสำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive) จากนักวิชาการศุลกากรระดับชำนาญการพิเศษที่ปฏิบัติงาน ในตำแหน่งนายด่านศุลกากรผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิคการตรวจสอบสินค้า นักวิชาการศุลกากรชำนาญการ และนักวิชาการศุลกากรปฏิบัติการ รวมจำนวนทั้งสิ้น 5 คน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอนดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร(Documentary Research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากตำราเอกสารทางวิชาการ วารสาร รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ แผนปฏิบัติการกรมศุลกากรแล้วนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นข้อมูลในการวิจัย

2. การวิจัยสนาม (Field Research) ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยอธิบายถึงรายละเอียดของการสัมภาษณ์ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้เข้าใจและในกรณีที่ผู้ถูกสัมภาษณ์ไม่เข้าใจประเด็นคำถาม ผู้วิจัยจะอธิบายให้เข้าใจ ใช้เวลาในการสัมภาษณ์คนละประมาณ 30-40 นาที และเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล เนื่องจากข้อมูลที่เก็บได้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ จึงใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดจากการสัมภาษณ์ และข้อมูลทางเอกสาร มาวิเคราะห์เชื่อมโยงกัน และสรุปผลซึ่งข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพนี้จะเป็นข้อมูลเชิงบรรยาย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. เจ้าหน้าที่ศุลกากรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนดี
2. ในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนเจ้าหน้าที่ต้องพัฒนาศักยภาพตนเองด้านภาษาต่างประเทศ กฎหมาย ระเบียบ ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานรวมถึงทักษะการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย

3. กรมศุลกากรต้องพัฒนาและเตรียมความพร้อมด้วย การพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ศุลกากรในสายงานด้านต่างๆ ทั้งด้านการกำหนดยุทธศาสตร์ การบริหาร การภาษีและสิทธิประโยชน์ การปราบปราม และด้านอื่นๆทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค รวมถึงการปรับโครงสร้างองค์กรเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนและการพัฒนาศุลกากรให้มีมาตรฐานโลก เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศและปกป้องสังคม

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ในการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนประกอบด้วยด้านการพัฒนาบุคลากร จัดหาเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการทำงานครบคลุมทั้งส่วนกลางและภูมิภาค ปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ ข้อกำหนดให้สอดคล้องกับมาตรฐานของประเทศสมาชิกและมาตรฐานสากล ด้านการเป็นที่ปรึกษาบุคลากรประจำประเทศสมาชิกอาเซียน ควรต้องมีบุคลากรทุกประเทศสมาชิกเพื่อสื่อประสานงานง่าย ลื่นไหล ช่วยกระทรวงการต่างประเทศในการเป็นทูตเจรจาการค้า ซึ่งปัจจุบันมีเพียงที่ กรุงบรัสเซลล์ นครกวางโจว และเมืองฮ่องกง

บรรณานุกรม

- วิชัย โถสุวรรณจินดา. (2555). เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง. โครงการรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.
- วิเชียร วิทยอดม. (2551). แนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: ซีระฟิล์มและไซเท็กซ์.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพิษณุโลก. (2555). การพัฒนาบุคลากรและเครือข่ายทางวัฒนธรรมเพื่อการก้าวสู่ความเป็นประชาคมอาเซียนของจังหวัดพิษณุโลก: ผู้แต่ง.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2555). การศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมด้านการผลิตและพัฒนากำลังคนเพื่อรองรับการเคลื่อนย้ายแรงงานเสรีภายใต้กรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.